

De Nieuwe Poort, ambitie als noodzaak

Nu uw College voor ingewikkelde afwegingen staat willen we onze toelichting op een nieuw muziekcentrum in een wat breder kader plaatsen, zonder daarbij een aantal praktische vragen (scenario's, programma- en zalenmix, locatie parkeren e.d.) over het hoofd te zien. Want we denken dat, hoe belangrijk de inpassing in de investeringscapaciteit van de stad ook is, hoezeer een betaalbare exploitatie verzekerd moet zijn, dergelijke grote investeringen voor een overheid primair gerechtvaardigd worden vanuit een innerlijke overtuiging. We bouwen om onze toekomst veilig te stellen, die moet duurzaam zijn en onze jeugd perspectief bieden in een groeiende stad. En daarmee moeten ook wij als directie van een van de grootste culturele instellingen steeds opnieuw de vraag beantwoorden: wat voor stad wil Groningen zijn? En in de beantwoording van deze vraag zijn we ambitieus, en tegelijk ook nuchter en realistisch: onze plannen staan op een solide fundament.

De afgelopen 15 jaar zijn we met ons theater- en concertaanbod gegroeid van 50.000 naar 250.000 bezoekers. Daarmee is ons marktaandeel verviervoudigd. Dat is ons niet komen aanwaaien. We hebben een onderscheidende programmering weten neer te zetten, we weten wat het kost en wat het oplevert en er staat een robuuste en solide bedrijfsvoering. We kennen ons publiek en weten waar het vandaan komt en vooral waarom zovelen naar Groningen willen komen. Meer dan de helft van onze bezoekers komt van buiten de stad, uit het Noorden en uit het gehele land. En als de wereld zich in Groningen presenteert komt men ook vanuit het buitenland. We behoren qua aanbod en bezoekersaantallen tot de top vijf van ons land. De meerwaarde van deze magneet voor de economie van de stad en voor het vestigingsklimaat is grondig onderzocht.

Steeds opnieuw toegevoegde waarde leveren vraagt een kritische selectie: welk programma slaat aan, hoe kunnen we steeds opnieuw wereldklasse overtuigen voor Groningen te kiezen om hier op te treden. En het vraagt de afgelopen jaren om eerlijk onder ogen te zien of we voldoende zijn toegerust die dynamiek in aanbod én vraag (bezoekersaantallen) in de lucht te houden en te versterken.

De werkelijkheid is dat we letterlijk en figuurlijk uit onze jas zijn gegroeid. De Oosterpoort maar ook de plek en de buurt kunnen niet verder worden belast met de groei en de schaa sprong van de stad. College en Raad hebben dat erkend en bewuste stappen gezet op

weg naar een waardige opvolger voor De Oosterpoort, op een duurzame plek, pal naast het openbaar vervoer en verankerd aan het hart van de stad.

Maar voor we De Nieuwe Poort binnen lopen willen we eerst een paar stappen terug doen.

U neemt dit soort grote besluiten niet in een vacuüm. En niet los van eerdere grote beslissingen. Voor Stad en Ommeland gaat het, ook in uw coalitieakkoord, allereerst om hetzelfde recht op werk, op hoogwaardig onderwijs en op cultureel aanbod als voor de bewoners van de andere grote steden/regio's in ons land. Wij denken dat, met lucht, ruimte en levendigheid, een hoge kwaliteit van stedenbouw en architectuur en met keuzes voor leefbaarheid en duurzaamheid, het ons lukt om de afstand tussen Randstad en regio in ons voordeel te laten werken. Als het al isolement zou zijn, dan zien wij dat toch als 'splendid isolation'.

Het gaat er ons als theater- en concertorganisatie *ook* om vanuit ons programma en onze gebouwen gelijke culturele, sociale – en economische rechten voor onze inwoners inhoud te geven. We maken daar letterlijk werk van en met onze programma's en onze investeringen, we organiseren toegevoegde waarde. Dat is in essentie ook de reden waarom er bij vervangende nieuwbouw door Groningen steeds naar een kwaliteitssprong is gestreefd. Het oude Oosterparkstadion was versleten, met de bouw van de Groene Kathedraal is voor stad én regio waarde toegevoegd. Met de capaciteitsbehoefte van de openbare bibliotheek is de oplossing gezocht in een enorme sprong vooruit: het Forum. Wie ziet wat het Groninger Museum doet voor Groningen én het Noorden, voor cultuurbeleving én vestigingsklimaat, beseft dat publieke investeringen in deze stad altijd die dubbele betekenis hebben: onze inwoners hebben recht op goede voorzieningen en we versterken leefklimaat en economie door steeds opnieuw de noodzaak tot nieuwbouw te gebruiken voor een kwaliteitssprong. Wij zien ambitie als noodzaak: we zullen sprongen voorwaarts als stad en regio zelf moeten maken, onze voorzieningen groeien niet als vanzelfsprekend mee, noch vernieuwen zich automatisch.

Niet over een nacht ijs

Vanuit die achtergrond hebben we als SPOT Groningen, DMO en Stadsontwikkeling Stationsgebied de afgelopen jaren vol overtuiging aan een nieuw muziekcentrum gewerkt. We hebben gewerkt aan het optimale concept, de beste propositie in de markt en we hebben gekeken waar dat het voor de stad het best tot z'n recht zou kunnen komen. We keken hoe, waarmee en waar het de stad en regio weer opnieuw een sprong voorwaarts kan geven.

Zowel inhoudelijk en financieel zijn de plannen steeds geactualiseerd en onbevangen van second opinions voorzien. Stichtingskosten, bedrijfsmiddelen, programma van eisen, de

businesscase en de bezoekersprognoses in relatie tot de markt en het verzorgingsgebied zijn getoetst en realistisch bevonden. Met de uitgebalanceerde invulling van de zalen White, Purple, Orange en Green positioneren we ons optimaal in de (inter)nationale markt. Het grote, en meest in het oog springende verschil met De Oosterpoort is het toevoegen van een grote popzaal. Passend bij de markt en de vraag van het publiek. Het is juist ook die mix van zalen onder één dak waarmee we de cross-overdynamiek van artiesten en van publiek het beste kunnen bedienen.

Voor de exploitatie, dat wil zeggen voor artiesten en publiek, de bezoekersaantallen en hun wijze van transport is de locatiekeuze van enorm belang. Inmiddels is de combinatie muziekgebouw en de nabijheid van het centraal station een succesformule gebleken: Utrecht (TivoliVredenburg), Brussel (AB), Nijmegen (Doornroosje) en Tilburg (013) getuigen daarvan. Hier vallen inhoudelijke, exploitatie motieven en een principiële keuze voor duurzaamheid samen. Een goed concept van ontmoeten, beleven en ontwikkelen en een betrouwbare bedrijfsvoering gaan hand in hand met een grote toegankelijkheid. En bereikbaarheid en duurzaamheid krijgen gestalte door het openbaar vervoer de hoofdrol te geven en de auto naar een bijrol te verplaatsen.

Wisselwerking programma en locatie

De directe verbinding met het hoofdstation en de binnenstad is cruciaal voor het continueren en toekomstbestendig houden van onze marktpositie 'Groningen als muziekstad'. Dat geldt ook nadrukkelijk voor de groei-ambitie van Eurosonic/Noorderslag, (ESNS), het op niveau huisvesten van het NNO en het verleiden van artiesten en publiek. Daarbij staan ook de belangen van het Groninger bedrijfsleven (binnenstad horeca en winkeliers) op het spel. Een winkelbezoek of een stop bij een restaurant en café voor- en na een concert in het op loopafstand bereikbare centrum levert een versterkende spin-off voor de binnenstad ondernemers maar ook is een sterke plus voor bezoekers van het muziekcentrum.

Wat De Nieuwe Poort als concept zal kenmerken is de structurele wisselwerking tussen onderwijs en cultuur, een brede maatschappelijke inbedding met een zakelijke onderbouwing. Dit concept is ontwikkeld in samenspraak met onze partners Hanzehogeschool, NHL Stenden, Alfa College, Noorderpoortcollege en RUG en heeft geleid tot een unieke samenwerking in het innovatie- en onderwijsprogramma CrossWise. Opleiding en praktijk als versterkende combinatie in een nieuw toegankelijk muziekcentrum geeft zoveel meerwaarde en levendigheid. Ook voor het tot ontwikkeling brengen van dit concept is de locatie van grote betekenis; de centrale ligging bij het hoofdstation, de bereikbaarheid voor studenten en docenten en de fysieke nabijheid van de binnenstad helpen enorm om een aanpak die institutie-overstijgend is vorm te geven.

Ook het NNO heeft te kennen gegeven voor hun publiek en voor de orkestleden het stationsgebied als de enige plek te zien voor de vestiging van het muziekgebouw.

Natuurlijk moet De Nieuwe Poort niet alleen worden gezien vanuit het intrinsiek functioneren van het gebouw als muziekcentrum maar ook vanuit de verbindingen die ervan uitgaan en alle partijen die er programmatisch onderdak vinden. Ook voor een optimale maatschappelijke verbondenheid levert de binnenstad en de ontwikkeling van het stationsgebied grote toegevoegde waarde.

College en raad gaven in 2020 aan het stationsgebied als voorkeurslocatie voor het nieuwe muziekcentrum te zien, wij als directie van Spot en zoals gezegd ook onze stakeholders het NNO, ESNS en de onderwijspartners onderschrijven die voorkeur.

De opdrachten nader beschouwd

De aanvullende bestuursopdracht heeft ons veel gebracht. Er ontstond nieuwe ruimte, aanscherping in ons denken en verdieping in analyse. Als directie van Spot kregen we nieuwe inzichten en bevestiging van eerdere. De opdracht was weliswaar financieel gedreven maar bracht door een hernieuwde kijk ook creativiteit en ambitie op gang. De herbevestiging van een aantal conclusies uit eerder verrichtte onderzoeken gaf ook het vertrouwen dat de koers goed was, maar het altijd weer loont om te kijken waar het mogelijk nog beter kan.

Als SPOT kunnen we het compactere 1A scenario omarmen waarmee we een besparing in de investeringsomvang kunnen realiseren en het concept in stand houden. In de zalenmix die we tegen het licht gehouden hebben kregen we de herbevestiging dat als er in het nieuwe muziekcentrum geen popzaal (White) gebouwd wordt we voor Groningen een dief van onze portemonnee zijn. Het herbouwen of renoveren van de huidige zalen alleen levert weliswaar een goedkoper gebouw op, maar het toevoegen van de White levert zoveel extra inkomsten op dat daarmee de extra investering van de zaal als toevoeging aan de overige zalen zichzelf terugbetaalt en het publieksbereik van het muziekcentrum daarmee flink vergroot en toekomstbestendig maakt. Daarbij is de White Gronings nuchter gecalculeerd. Er is met een lage bezettingsgraad, 100 popconcerten per jaar, groeiend naar 125 in 2035 en voorzichtig geraamde horeca-inkomsten gerekend. Een goed renderende zaal met ruimte voor groei. De zaal profiteert van het synergievoordeel met de andere zalen en de rest van het muziekcentrum lift mee op het rendement van de White.

De bestuursopdracht gaf ook weer ruimte voor discussie over het gebouw in het Spoorkwartier en het gebiedsparkeren. De nieuwe inpassing laat zien, dat parkeren veel flexibeler ingepast kan worden, los van het muziekgebouw en bovengronds, waarbij het creëren van een groen plein aansluitend aan het Emmaviaduct tot de mogelijkheden kan behoren. Er zijn meerdere ruimtelijke modellen mogelijk, niet alles hoeft meer op een

niveau en plat uitgevuld. We zien een compactere inpassing waarmee zoveel meer mogelijkheden geopend worden. Het biedt kans op een entree gelegen aan een plein en een park, het biedt duurzame, goedkopere parkeeroplossingen en het laat ook zien hoe het hoofdstation in het midden van het gebied kan komen te liggen en er geen achterzijde meer ervaren wordt. En niet onbelangrijk, met deze invulling op de kavel ontstaat naast het muziekcentrum ook nog ruimte voor aanvullend programma.

De studie naar de mogelijkheden van de, buiten de ringweg gelegen, alternatieve locatie Suikerzijde bracht het inzicht dat de flexibiliteit en potentie van het gebied zeker tot de verbeelding kunnen spreken. Daarbij kan de investeringssom voor een kernvoorziening lager liggen dan in het Spoorkwartier. Desondanks vinden wij en onze stakeholders dit nadrukkelijk niet opwegen tegen de risico's die wij zien voor de exploitatie als het gaat om de verbinding met de binnenstad, het station en de synergie met de voorzieningen welke de ervaring van bezoekers en muzikanten compleet maken. We geloven dat er op termijn weliswaar een infrastructurele verbinding voor bezoek tot stand kan worden gebracht, maar we zijn bezorgd over de *feitelijke en psychologische* verbinding voor de komende 20 jaar en hoe deze de effectiviteit van ons programma en bereik negatief beïnvloedt en risico's oplevert voor de exploitatie. De afstand in reistijd van en naar de binnenstad met daar bovenop nog de afstand lopend vanaf het beoogde station Suikerzijde naar de geschetste plot voor het muziekcentrum levert voor publiek maar ook voor bijvoorbeeld de musici van het NNO en de studenten niet alleen meer reistijd op maar ook discomfort. Waar in het Spoorkwartier veel voorspelbaarheid is over de bereikbaarheid, de connectie met de binnenstad, de realisatie van een stedelijke omgeving en jaarlijks ruim 800.000 bezoekers in het gebied, zijn die factoren op de alternatieve locatie allemaal nog vele en lange jaren ongewis.

De keuze is voor ons helder; de binnenstad en het muziekcentrum horen dicht bij elkaar. Een muziekcentrum is geen stapel stenen, het is een huis vol verhalen en beleving en verbinding. Een huis voor artiesten en publiek, een huis voor ons allemaal. En juist daarom willen we optimaal bereikbaar en toegankelijk zijn en op onze nieuwe locatie, een plek zijn waar je je ook overdag welkom en veilig voelt.

Waar we ons goed bewust van zijn is dat de stad en haar begroting niet gewend zijn aan de omvang van de investering en de jaarlijkse opgave voor het in stand houden van zo'n mooie nieuwe voorziening. Jarenlang zijn we gewend geraakt aan het voordeel van een afgeschreven gebouw dat nog wel een paar jaar extra mee zou kunnen. Daarin is nu de limiet bereikt. Als de stad moeite heeft haar culturele basisvoorzieningen in stand te houden, herbouw is immers even kostbaar, is er een moedige stap nodig van het aangaan van een investering. Wat kan helpen is kijken of er medefinanciering mogelijk is zoals dat elders ook het geval is geweest; deze laten zien dat regionale cultuurvoorzieningen als deze ook regionaal, landelijk en zelfs Europees gefinancierd kunnen worden. Eerder onderzoek

gaf de mogelijkheden hiertoe reeds aan. Ook is het denkbaar om andere verdienmodellen bij de bouw en exploitatie te betrekken. Deze mogelijkheden blijven ons echter ontglippen als er nu geen duidelijke focus komt op de volgende zaken: hoeveel hebben we er als stad zelf voor over, wat verwachten we van anderen en op welke locatie gaan we voor realisatie? Met deze keuzes kunnen we verder stappen gaan zetten.

We onderzochten de afgelopen 7 jaar programmalijnen en zalenmix, meters, we onderzochten prijzen en aantallen, doelgroepen, bevolkingsontwikkeling en aanvoerwegen en we lieten wat we onderzochten telkens valideren. En daarbij gold telkens dat we het onderzochten met een brandende ambitie om waarde toe te voegen aan de positie van Groningen als Cultuurstad van en voor het Noorden. We zien ambitie als noodzaak, we zijn klaar voor de sprong.

Directie SPOT Groningen

Elly Jonker & Nynke Stellingsma